

## AKTYWNOŚĆ RUCHOWA DZIECI I MŁODZIEŻY W RAMACH PROGRAMU PROMOCJI ZDROWIA I PROFILAKTYKI UZALEŻNIEŃ „TRENER OSIEDŁOWY”

Agnieszka Surynt, Lesław Kulmatycki, Katarzyna Bukowska

Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu

Surynt A., Kulmatycki L., Bukowska K. (2013), *Aktywność ruchowa dzieci i młodzieży w ramach programu promocji zdrowia i profilaktyki uzależnień „Trener Osiedlowy”*. Człowiek i Zdrowie, 1 (VII), 60-68.

**Streszczenie:** Celem niniejszego opracowania jest samoocena zajęć prowadzonych w ramach programu promocji zdrowia i profilaktyki uzależnień „Trener Osiedlowy” za lata 2006-2012. W badaniach wzięło udział, w zależności od etapu, od 36 do 46 trenerów a podstawowym narzędziem był arkusz T, który zawierał 11 pytań. Uzyskane wyniki pozwalają wnioskować, że w kolejnych latach funkcjonowania programu „Trener Osiedlowy” zajęcia te cieszyły się podobną popularnością, zarówno na początku zajęć, jak i na końcu. Dominującą aktywnością w czasie zajęć we wszystkich etapach badań okazały się gry zespołowe a trenerzy wysoko ocenili swoją pracę, efektywność zajęć pod względem aktywności ruchowej, zachowanie warunków bezpieczeństwa w czasie zajęć oraz ogólną atmosferę panującą na zajęciach. Ponadto warunki pogodowe dla zajęć w opinii trenerów w większości przypadków były korzystne, średnio korzystne i bardzo korzystne a pomoc ze strony uczestników lokalnej społeczności duża i średnia.

**Słowa kluczowe:** dzieci, aktywność ruchowa, trener osiedlowy, program, samoocena

### Wstęp

W Polsce idea udostępniania boisk sportowych jak najszeršym grupom ma swoją historię i przechodziła różne fazy rozwoju w ostatnim dwudziestoleciu. Obecnie szansa stoi przed polskimi mini-boiskami zwanymi „Orlikami”. Z deklaracji rządu wynikało, że do końca 2012 roku miało powstać aż 3,5 tys. boisk w ramach „Moje boisko Orlik 2012”<sup>1</sup>.

Wiadomo jednak, że sam obiekt niewiele zmienia, potrzebni są ludzie, którzy zaproponują program i stworzą swą obecnością sprzyjającą do zabawy i uprawiania sportu atmosferę. Taki eksperyment stawiający na osobę trenera rozwinął się we Wrocławiu, gdzie w 2003 roku, z inicjatywy władz miasta uruchomiony został lokalny program „Trener Osiedlowy”, który również koncentruje się na sporcie dla dzieci i młodzieży. Program ten został wybrany jako wiodący w ramach konkursu programów promocji zdrowia i przeciwdziałania uzależnieniom.

Warto nadmienić, iż Urząd Miejski Wrocławia w sposób systematyczny podejmuje działania skierowane do dzieci i młodzieży od początku lat 90. tj. od wdrożenia reform oraz przejęcia odpowiedzialności za sprawy zdrowia publicznego Wrocławian. W tym miejscu trzeba wspomnieć o wielu wcześniejszych miejskich inicjatywach stwarzających podwaliny dla omawianego programu (Kulmatycki 1995). I tak między innymi Wydział Zdrowia Urzędu Miejskiego Wrocławia, który powstał w 1993 roku, już trzy lata później, tj. w roku 1996 zainicjował i wdrożył Wrocławski Program Szkół Promujących Zdrowie, który rozwija się już ponad 16 lat (Kulmatycki 2005). Inne warte uwagi przedsięwzięcia to między innymi: Kolorowe Podwórka, Moje Osiedle, czy szereg programów specyficznie ukierunkowanych na przeciwdziałanie alkoholizmowi i narkomanii. Program „Trenera Osiedlowego” rozpoczął się w 2003 r. z inicjatywy pracowników Biura Sportu Urzędu Miejskiego Wrocławia. W początkowej fazie na wrocławskich boiskach zostały zatrudnione 3 osoby, skierowane przez Wrocławski Urząd Pracy, które prowadziły zajęcia sportowo – rekreacyjne na wytypowanych terenach zielonych z przycho- dzącymi tam dziećmi. Obserwacje pozytywnych oddziaływań „trenerów ulicznych” (taka nazwa obowiązywała wówczas) spowodowały, że Urząd Miasta Wrocławia w 2004 r. zdecydował się na rozszerzenie programu oraz zwiększenie liczby trenerów. W tym samym roku program „Trener Osiedlowy” Szkolnego Związku Sportowego został wybrany jako wiodący w ramach konkursu programów promocji zdrowia i przeciwdziałania patologiom społecznym oraz uzależnieniom, który ogłoszony był przez Wydział Zdrowia UM. W kolejnych latach następuje sukcesywne zwiększanie zatrudnianych trenerów, aż do ustabilizowania się od 2006 roku ich liczby na stałym poziomie, tj. 47 osób. W chwili obecnej również zatrudnionych jest 47 trenerów, którzy począwszy od miesiąca kwietnia 2013 roku prowadzą działalność sportowo-rekreacyjną na wybranych obszarach miasta Wrocławia, która adresowana jest do dzieci i młodzieży tam mieszkających. Początkowo trener osiedlowy był zatrudnio-

<sup>1</sup> Za Rzeczypospolitą z dn. 14-08-2009 (J. Stróżyk „Kryzys pomaga Orlikom”).

**Adres do korespondencji:** Agnieszka Surynt, Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu  
Aleja Ignacego Jana Paderewskiego 35 50-996 Wrocław  
e-mail: agnieszka.surynt@awf.wroc.pl

ny przez Urząd Pracy Miasta Wrocławia, obecnie przez Szkolny Związek Sportowy, i do jego obowiązków należy m.in. organizacja zajęć sportowo – rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży korzystających z wyznaczonego osiedlowego boiska lub terenu zielonego przez 8 miesięcy w roku, 20 dni w miesiącu, w wymiarze 18 godzin tygodniowo (obecnie jest to 15 godzin), po godzinie 15 oraz w soboty, a w szczególnych przypadkach również w niedziele; uczestniczenie nieodpłatne w wymiarze 4 godzin tygodniowo w pracach organizacyjnych związanych z realizacją programu (szkolenia, spotkania) oraz prowadzenie dziennika zajęć. Obecność trenera w konkretnym miejscu jest zatem przewidywalna, dlatego też zainteresowani bez trudu są w stanie trafić na te zajęcia i w nich uczestniczyć.

Przeprowadzone do tej pory badania realizowanego we Wrocławiu programu „Trener Osiedlowy” dają podstawy do kontynuowania oraz rozwoju tego programu w przyszłości. Z obserwacji prowadzonych w latach poprzednich przez organizatorów i realizatorów programu wynika, że propozycja jest atrakcyjna i cieszy się dużym zainteresowaniem młodych mieszkańców Wrocławia (Surynt, Kulmatycki 2007a; Surynt, Kulmatycki 2007b; Surynt, Kulmatycki 2009; Surynt, Kulmatycki, Bukowska 2010; Bukowska, Kulmatycki, Surynt 2011). Potwierdziły to również wyniki badań ewaluacyjnych prowadzonych w latach 2006-2011 (Kulmatycki, Surynt 2009; Surynt, Kulmatycki 2010a; Surynt, Kulmatycki 2010b, Surynt, Kulmatycki 2011; Surynt, Kulmatycki 2012).

A jak sami trenerzy oceniają program i prowadzone przez siebie zajęcia w kolejnych latach jego funkcjonowania? Przecież to właśnie w dużej mierze od nich samych zależy powodzenie tego ważnego społecznie przedsięwzięcia. Gdyby nie trenerzy i ich praca najprawdopodobniej nie udałooby się osiągnąć celu, który pierwotnie zakładano, powołując do życia program wrocławski.

Aby odpowiedzieć na te pytania porównano ze sobą dane uzyskane w badaniach ewaluacyjnych za lata 2006-2012, których celem była ocena wartości realizowanego na wrocławskich podwórkach i osiedlach programu „Trener Osiedlowy”. Elementem tych badań była również samoocena zajęć prowadzonych przez trenerów osiedlowych, która jest przedmiotem niniejszego opracowania, a która dotyczyła przebiegu realizacji programu właśnie z punktu widzenia trenera. Pytania, na które poszukiwano odpowiedzi były następujące:

- Czy trening jest zorganizowany i bezpieczny?
- Jak przebiegają zajęcia, jaka jest ich dynamika, formy, uczestnictwo?
- Czy warunki pogodowe sprzyjają prowadzeniu zajęć oraz jaka jest ogólna ocena panującej na nich atmosfery?
- Czy podczas treningu występują zachowania aktywnego włączania się w organizowanie zajęć?
- Jaka jest samoocena trenerów jako organizatorów zajęć „Trener Osiedlowy”?

### **Materiał i metody**

Badania prowadzone były przez siedem kolejnych lat (2006-2012) a zatem mowa jest o siedmiu ich etapach. Badania etapu I odbywały się na przełomie października i listopada 2006 roku, etapu II (2007) i III (2008) - na przełomie września i października. Etap IV badań przeprowadzony był na przełomie października i listopada 2009 roku a V, VI i VII miał nieco inny przebieg, gdyż w 2010r po raz pierwszy badania odbyły się nieco wcześniej, tj. w miesiącach maj-czerwiec. Decyzję o zmianie terminu przeprowadzania badań podjęto na podstawie obserwacji przebiegu badań w latach poprzednich, gdzie zauważono trudności z ich realizacją ze względu na trudne warunki pogodowe. Była to wspólna decyzja ewaluatorów (pracowników Akademii Wychowania Fizycznego) oraz realizatorów programu (przedstawicieli Wrocławskiego Szkolnego Związku Sportowego). Jednak i tym razem aura okazała się nie przyjazna i ze względu na ciągłe i intensywne opady deszczu, które w efekcie doprowadziły do licznych podtopień i powodzi, koniecznością okazało się uzupełnienie badań V tury jesienią, tj. na przełomie października i listopada 2010r.

W każdym roku badania realizowane były w miejscach odbywania się zajęć, czyli na boiskach szkolnych i podwórkach dzielnic Wrocławia. Zgodnie z ustalonym harmonogramem prac trenerów na miejsce zajęć udawał się przeszkolony ewaluator, który według ustalonych procedur obserwował zajęcia, a następnie rozmawiał z uczestnikami zajęć oraz prowadzącym zajęcia trenerem. Wybór czasu i miejsca był losowy. Ewaluatorami badań byli przeszkoleni studenci III roku studiów pierwszego stopnia oraz I i II roku studiów drugiego stopnia stacjonarnych i niestacjonarnych wieczorowych oraz zaocznych Wydziału Wychowania Fizycznego Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu (kierunek Wychowanie Fizyczne oraz Turystyka i Rekreacja) w łącznej liczbie 189 (110 studentek oraz 79 studentów)-tabela 1.

**Tabela 1.** Harmonogram badań ewaluacyjnych programu „Trener Osiedlowy” w latach 2006 - 2012

| Etap badania | Termin badania      | Ewaluatorzy programu „Trener Osiedlowy”                                                                   |
|--------------|---------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Pilotażowe   | I-IV 2006           | Kierujący ewaluacją (pracownicy AWF Wrocław)                                                              |
| I            | X-XI 2006           | 24 studentów (12 kobiet i 12 mężczyzn)                                                                    |
| II           | IX-X 2007           | 31 studentów (15 kobiet i 16 mężczyzn)                                                                    |
| III          | IX-X 2008           | 27 studentów (12 kobiet i 15 mężczyzn)                                                                    |
| Podsumowanie | II 2009             | Kierujący ewaluacją (pracownicy AWF Wrocław). Opracowanie danych za lata 2006-2008-raport końcowy z badań |
| IV           | X-XI 2009           | 26 studentów (15 kobiet i 11 mężczyzn)                                                                    |
| V            | V-VI oraz X-XI 2010 | 27 studentów (17 kobiet i 10 mężczyzn)                                                                    |
| VI           | V-VI oraz X-XI 2011 | 25 studentów (19 kobiet i 6 mężczyzn)                                                                     |
| Podsumowanie | I 2012              | Kierujący ewaluacją (pracownicy AWF Wrocław). Opracowanie danych za lata 2009-2011-raport końcowy z badań |
| VII          | V-VI oraz X-XI 2012 | 29 studentów (20 kobiet i 9 mężczyzn)                                                                     |

Źródło: opracowanie własne

Do oceny wartości programu wykorzystano zestaw 3 narzędzi podstawowych: arkusz T, arkusz O i arkusz U. Arkusz T wypełniali trenerzy osiedlowi i zawierał on 11 pytań. Arkusz O wypełniali przeszkoleni ewaluatorzy. Zawierał on 3 grupy po 10 pytań, natomiast arkusz U uwzględniał opinie uczestników programu i składał się z 5 pytań. W niniejszym opracowaniu wykorzystano dane pochodzące z arkusza T, który zawierał następujące pytania: 1.Średnia liczba uczestników aktywnych na początku zajęć; 2.Średnia liczba uczestników aktywnych na końcu zajęć; 3.Średnia liczba uczestników biernych zajęć; 4.Średni wiek uczestników aktywnych; 5.Rodzaj dominującej aktywności (gry zespołowe, wspólna zabawa wg zasad, spontaniczna wspólna zabawa, zadania indywidualne, podział na podgrupy rywalizujące); 6.Efektywność zajęć pod względem aktywności ruchowej (bardzo duża, duża, średnia, mała, bardzo mała); 7.Zachowanie warunków bezpieczeństwa w czasie zajęć (bardzo duże, duże, średnie, małe, bardzo małe); 8.Warunki pogodowe dla zajęć (bardzo korzystne, korzystne, średnio korzystne, mało korzystne, bardzo niekorzystne, bez znaczenia); 9.Pomoc ze strony uczestników lokalnej społeczności (bardzo duża, duża, średnia, mała, bardzo mała); 10.Ocena ogólna atmosfery całych zajęć (bardzo wysoka, wysoka, średnia, niska, bardzo niska) oraz 11. Samoocena siebie jako organizatora dzisiejszych zajęć (bardzo duża, duża, średnia, mała, bardzo mała).

W badaniach wzięło udział, w zależności od etapu, od 36 do 46 trenerów. Szczegółowe dane w tym względzie przedstawia tabela 2.

**Tabela 2.** Liczba trenerów osiedlowych biorących udział w badaniach ewaluacyjnych programu „Trener Osiedlowy” w zależności od etapu badań

| L.p. | Etapy badań ewaluacyjnych | Liczba trenerów dokonujących oceny prowadzonych przez siebie zajęć w ramach programu „Trener Osiedlowy” (wypełniających arkusz T) |
|------|---------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1    | I etap (2006)             | 40                                                                                                                                |
| 2    | II etap (2007)            | 42                                                                                                                                |
| 3    | III etap (2008)           | 39                                                                                                                                |
| 4    | IV etap (2009)            | 36                                                                                                                                |
| 5    | V etap (2010)             | 43                                                                                                                                |
| 6    | VI etap (2011)            | 41                                                                                                                                |
| 7    | VII etap (2012)           | 44                                                                                                                                |
| 8    | Suma                      | 285                                                                                                                               |

Źródło: opracowanie własne

## Wyniki badań

Mając na uwadze liczbę osób biorących udział w zajęciach „Trenera Osiedlowego” stwierdzono, że średnia liczba uczestników aktywnych na początku zajęć wyniosła od 8,5 w II etapie badań (2007) do 13,5 w VI etapie badań (2011). W pozostałych latach średnia ta kształtowała się na poziomie 11-12 osób, za wyjątkiem roku 2010 (9,2).

Nieco odmiennie przedstawiają się wyniki dotyczące średniej liczby uczestników aktywnych na końcu zajęć, liczby uczestników biernych oraz średniego wieku uczestników aktywnych. We wszystkich tych przypadkach trudno mówić o tendencji malejącej czy wzrostowej, gdyż wartości, jakie uzyskano są różne w poszczególnych etapach, jednak zauważa się pewne prawidłowości.

Jeśli chodzi o średnią liczbę uczestników aktywnych na końcu zajęć to stanowi ona około 13-14 osób. Wyjątek zauważono w roku 2010r, w którym odnotowano wartości na poziomie 9,7.

Średnia liczba uczestników biernych to około 2-3osoby, pomijając rok 2007(etap II), w którym zarejestrowano 5 takich osób oraz rok 2010 (etap V), w którym wskaźnik ten był najniższy (0,9).

Uczestnicy bierni to takie osoby, które fizycznie są obecne na zajęciach, jednak nie biorą w nich udziału, np. osoby towarzyszące (rodzice, dziadkowie) czy po prostu tzw. gapie (wizjonerzy, świadkowie wydarzeń, ciekawscy przechodnie).

Osoby uczestniczące w programie to najczęściej młodzież w wieku około 13 lat. Nieco wyższe średnie wieku uczestników aktywnych odnotowano w roku 2006 (14,5) oraz 2007 (16,1)- tabela 3.

Dominującym rodzajem aktywności ruchowej według trenerów okazały się gry zespołowe, które zajmowały około ¾ całego czasu zajęć. W I etapie badań na gry zespołowe wskazało 69,0% trenerów, w II-75,9%, w III-68,5%, w IV-71,4%, w V-73,1%, w VI-68% a w VII-67,8% - tabela 3.

Rozpatrując efektywność zajęć pod względem aktywności ruchowej można zauważyć, że trenerzy ocenili ją jako dużą (od 48,7% wskazań w 2008 roku do 73,8% w etapie II) i bardzo dużą (od 24,4% w 2011 roku do 44,4% w IV etapie badań)-tabela 3.

Podobne odpowiedzi pojawiły się przy ocenie bezpieczeństwa zajęć. Zachowanie warunków bezpieczeństwa w czasie zajęć w opinii trenerów było duże (od 42,5% wskazań w I etapie badań do 63,6% w roku 2012) i bardzo duże (od 25,6% w etapie III do 50,0% w roku 2006)-tabela 3.

Istotnym elementem zajęć, ze względu na ich specyfikę, były warunki atmosferyczne, które mogły sprzyjać prowadzeniu zajęć lub utrudniać pracę, a czasami wręcz uniemożliwiać.

Warunki pogodowe dla zajęć w opinii trenerów w większości przypadków były korzystne, średnio korzystne i bardzo korzystne. Najbardziej korzystne były w III (2008) i VI (2011) etapie badań. Na warunki korzystne wskazało od 30,0% trenerów w I etapie badań do 58,6% w roku 2011. Z kolei na warunki bardzo korzystne najwięcej osób wskazało w roku 2009 (27,8%) i 2012 (22,7%) a najmniej w V etapie badań-rok 2010 (13,9%). Średnio korzystne natomiast wymieniane były przez około 15-30% badanych trenerów. Najmniej osób opowiedziało się za warunkami średnio korzystnymi w roku 2011 (12,2%)-tabela 3.

Elementem oceny programu była również pomoc ze strony uczestników lokalnej społeczności, którą trenerzy ocenili jako dużą i średnią. Na ocenę dużą wskazywało około 30-40% trenerów, za wyjątkiem roku 2010 (49,0%), a na bardzo dużą 20-30%, wyłączając etap VI badań (43,9%)- tabela 3.

Przedostatnim elementem ocenianym przez trenerów była ogólna atmosfera całych zajęć. Zdecydowana większość trenerów oceniła ją jako wysoką i bardzo wysoką. Na ocenę wysoką wskazało 47,5% trenerów w 2006 roku, w II etapie badań-69,0%, w III-51,2%, w IV-75,0%, w V-60,5% a w VI-65,9% i w VII-54,5%. Ocena bardzo wysoka stała się udziałem 47,5% trenerów w etapie I, 23,8%- w 2007 roku, 38,6% -w 2008 roku, 22,2% w IV etapie badań, 37,2% w V oraz 31,7% w przedostatnim etapie badań i 38,65% w ostatnim (tabela 3).

Oceniając siebie jako organizatora zajęć zdecydowana większość trenerów wskazała na samoocenę dużą (I etap badań-70,0%, II-71,3%, III-66,6%, IV -74,9%,V-74,4% oraz VI-75,5% i VII-68,2%)-tabela 3.

**Tabela 3.** Porównanie danych rejestrowanych przez trenerów osiedlowych w zależności od etapu badań

| L.p. | Cecha                                                                                                                                                                                  | I etap badań<br>właściwych<br>(2006)<br>40 obserwacji |      | II etap badań<br>właściwych<br>(2007)<br>42 obserwacje |      | III etap badań<br>właściwych<br>(2008)<br>39 obserwacji |      | IV etap badań<br>właściwych<br>(2009)<br>36 obserwacji |      | V etap badań<br>właściwych<br>(2010)<br>43 obserwacje |      | VI etap badań<br>właściwych<br>(2011)<br>41 obserwacji |      | VII etap<br>badań<br>właściwych<br>(2012)<br>44 obserwacje |      |
|------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|------|--------------------------------------------------------|------|---------------------------------------------------------|------|--------------------------------------------------------|------|-------------------------------------------------------|------|--------------------------------------------------------|------|------------------------------------------------------------|------|
|      |                                                                                                                                                                                        | N                                                     | %    | N                                                      | %    | N                                                       | %    | N                                                      | %    | N                                                     | %    | N                                                      | %    | N                                                          | %    |
| 1    | Średnia liczba uczestników aktywnych na początku zajęć                                                                                                                                 |                                                       | 12,4 |                                                        | 8,5  |                                                         | 11,1 |                                                        | 11,2 |                                                       | 9,2  |                                                        | 13,5 |                                                            | 12,0 |
| 2    | Średnia liczba uczestników aktywnych na końcu zajęć                                                                                                                                    |                                                       | 14,6 |                                                        | 13,0 |                                                         | 12,7 |                                                        | 13,5 |                                                       | 9,7  |                                                        | 14,8 |                                                            | 14,9 |
| 3    | Średnia liczba uczestników biernych zajęć                                                                                                                                              |                                                       | 2,6  |                                                        | 5,0  |                                                         | 2,4  |                                                        | 2,2  |                                                       | 0,9  |                                                        | 2,3  |                                                            | 1,8  |
| 4    | Średni wiek uczestników aktywnych                                                                                                                                                      |                                                       | 14,5 |                                                        | 16,1 |                                                         | 12,2 |                                                        | 13,0 |                                                       | 13,5 |                                                        | 13,5 |                                                            | 13,1 |
| 5    | <b>Rodzaj dominującej aktywności:</b><br>- gry zespołowe<br>- wspólna zabawa wg zasad<br>- spontaniczna wspólna zabawa<br>- zadania indywidualne<br>- podział na podgrupy rywalizujące | 55                                                    | 100  | 58                                                     | 100  | 54                                                      | 100  | 49                                                     | 100  | 52                                                    | 100  | 50                                                     | 100  | 59                                                         | 100  |
|      |                                                                                                                                                                                        | 38                                                    | 69,0 | 44                                                     | 75,9 | 37                                                      | 68,5 | 35                                                     | 71,4 | 38                                                    | 73,1 | 34                                                     | 68,0 | 40                                                         | 67,8 |
|      |                                                                                                                                                                                        | 4                                                     | 7,5  | 5                                                      | 8,6  | 5                                                       | 9,2  | 5                                                      | 10,2 | 3                                                     | 5,8  | 6                                                      | 12,0 | 7                                                          | 11,9 |
|      |                                                                                                                                                                                        | 3                                                     | 5,5  | 1                                                      | 1,7  | 2                                                       | 3,8  | 0                                                      | 0,0  | 0                                                     | 0,0  | 2                                                      | 4,0  | 3                                                          | 5,1  |
|      |                                                                                                                                                                                        | 5                                                     | 9,0  | 6                                                      | 10,4 | 4                                                       | 7,4  | 4                                                      | 8,2  | 5                                                     | 9,6  | 3                                                      | 6,0  | 5                                                          | 8,4  |
| 6    | <b>Efektywność zajęć pod względem aktywności ruchowej:</b><br>- bardzo duża<br>- duża<br>- średnia<br>- mała<br>- bardzo mała<br>- brak informacji                                     | 40                                                    | 100  | 42                                                     | 100  | 39                                                      | 100  | 36                                                     | 100  | 43                                                    | 100  | 41                                                     | 100  | 44                                                         | 100  |
|      |                                                                                                                                                                                        | 13                                                    | 32,5 | 10                                                     | 23,8 | 16                                                      | 41,0 | 16                                                     | 44,4 | 13                                                    | 30,2 | 10                                                     | 24,4 | 12                                                         | 27,3 |
|      |                                                                                                                                                                                        | 27                                                    | 67,5 | 31                                                     | 73,8 | 19                                                      | 48,7 | 16                                                     | 44,4 | 24                                                    | 55,9 | 29                                                     | 70,7 | 26                                                         | 59,1 |
|      |                                                                                                                                                                                        | 0                                                     | 0,0  | 1                                                      | 2,4  | 2                                                       | 5,1  | 4                                                      | 11,2 | 6                                                     | 13,9 | 2                                                      | 4,9  | 6                                                          | 13,6 |
|      |                                                                                                                                                                                        | 0                                                     | 0,0  | 0                                                      | 0,0  | 1                                                       | 2,6  | 0                                                      | 0,0  | 0                                                     | 0,0  | 0                                                      | 0,0  | 0                                                          | 0,0  |
| 7    | <b>Zachowanie warunków bezpieczeństwa w czasie zajęć:</b><br>- bardzo duże<br>- duże<br>- średnie<br>- małe<br>- bardzo małe                                                           | 40                                                    | 100  | 42                                                     | 100  | 39                                                      | 100  | 36                                                     | 100  | 43                                                    | 100  | 41                                                     | 100  | 44                                                         | 100  |
|      |                                                                                                                                                                                        | 20                                                    | 50,0 | 13                                                     | 30,9 | 10                                                      | 25,6 | 15                                                     | 41,7 | 14                                                    | 32,5 | 15                                                     | 36,6 | 13                                                         | 29,5 |
|      |                                                                                                                                                                                        | 17                                                    | 42,5 | 26                                                     | 61,9 | 21                                                      | 53,8 | 18                                                     | 50,0 | 27                                                    | 62,9 | 26                                                     | 63,4 | 28                                                         | 63,6 |
|      |                                                                                                                                                                                        | 3                                                     | 7,5  | 3                                                      | 7,2  | 7                                                       | 18,0 | 3                                                      | 8,3  | 2                                                     | 4,6  | 0                                                      | 0,0  | 3                                                          | 6,9  |
|      |                                                                                                                                                                                        | 0                                                     | 0    | 0                                                      | 0,0  | 1                                                       | 2,6  | 0                                                      | 0    | 0                                                     | 0,0  | 0                                                      | 0,0  | 0                                                          | 0,0  |
|      |                                                                                                                                                                                        | 0                                                     | 0    | 0                                                      | 0,0  | 0                                                       | 0,0  | 0                                                      | 0    | 0                                                     | 0,0  | 0                                                      | 0,0  | 0                                                          | 0,0  |

|    |                                                                                                                                                                                                |                                    |                                                   |                                     |                                                   |                                    |                                                   |                                    |                                                   |                                    |                                                   |                                    |                                                  |                                    |                                                    |
|----|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|---------------------------------------------------|-------------------------------------|---------------------------------------------------|------------------------------------|---------------------------------------------------|------------------------------------|---------------------------------------------------|------------------------------------|---------------------------------------------------|------------------------------------|--------------------------------------------------|------------------------------------|----------------------------------------------------|
| 8  | <b>Warunki pogodowe dla zajęć:</b><br>-bardzo korzystne<br>-korzystne<br>-średnio korzystne<br>-mało korzystne<br>-bardzo niekorzystne<br>-brak informacji lub bez znaczenia (zajęcia na sali) | 40<br>8<br>12<br>11<br>6<br>1<br>2 | 100<br>20,0<br>30,0<br>27,5<br>15,0<br>2,5<br>5,0 | 42<br>6<br>15<br>13<br>7<br>1<br>0  | 100<br>14,4<br>35,5<br>30,9<br>16,8<br>2,4<br>0,0 | 39<br>8<br>20<br>6<br>4<br>0<br>1  | 100<br>20,5<br>51,2<br>15,5<br>10,2<br>0,0<br>2,6 | 36<br>10<br>13<br>5<br>5<br>3<br>0 | 100<br>27,8<br>36,1<br>13,9<br>13,9<br>8,3<br>0,0 | 43<br>6<br>21<br>6<br>6<br>1<br>3  | 100<br>13,9<br>49,0<br>13,9<br>13,9<br>2,3<br>7,0 | 41<br>8<br>24<br>5<br>3<br>0<br>1  | 100<br>19,5<br>58,6<br>12,2<br>7,3<br>0,0<br>2,4 | 44<br>10<br>19<br>9<br>4<br>1<br>1 | 100<br>22,7<br>43,2<br>20,4<br>9,1<br>2,3<br>2,3   |
| 9  | <b>Pomoc ze strony uczestników lokalnej społeczności:</b><br>-bardzo duża<br>-duża<br>-średnia<br>-mała<br>-bardzo mała                                                                        | 40<br>9<br>14<br>13<br>3<br>1      | 100<br>22,5<br>35,0<br>32,5<br>7,5<br>2,5         | 42<br>1<br>14<br>13<br>12<br>2<br>2 | 100<br>2,4<br>33,2<br>31,0<br>28,6<br>4,8<br>0,0  | 39<br>7<br>12<br>10<br>9<br>1<br>1 | 100<br>18,0<br>30,8<br>25,6<br>23,0<br>2,6<br>2,6 | 36<br>10<br>14<br>9<br>2<br>1<br>1 | 100<br>27,8<br>38,8<br>25,0<br>5,6<br>2,8<br>2,8  | 43<br>3<br>21<br>13<br>5<br>1<br>1 | 100<br>7,0<br>49,0<br>30,1<br>11,6<br>2,3<br>2,3  | 41<br>1<br>14<br>18<br>6<br>2<br>2 | 100<br>2,4<br>34,1<br>43,9<br>14,7<br>4,9<br>4,9 | 44<br>7<br>13<br>16<br>2<br>6<br>6 | 100<br>15,9<br>29,5<br>36,4<br>4,6<br>13,6<br>13,6 |
| 10 | <b>Ocena ogólna atmosfery całych zajęć:</b><br>-bardzo wysoka<br>-wysoka<br>-średnia<br>-niska<br>-bardzo niska                                                                                | 40<br>19<br>19<br>2<br>0<br>0      | 100<br>47,5<br>47,5<br>5,0<br>0,0<br>0,0          | 42<br>10<br>29<br>3<br>0<br>0       | 100<br>23,8<br>69,0<br>7,2<br>0,0<br>0,0          | 39<br>15<br>20<br>4<br>0<br>0      | 100<br>38,6<br>51,2<br>10,2<br>0,0<br>0,0         | 36<br>8<br>27<br>1<br>0<br>0       | 100<br>22,2<br>75,0<br>2,8<br>0,0<br>0,0          | 43<br>16<br>26<br>1<br>0<br>0      | 100<br>37,2<br>60,5<br>2,3<br>0,0<br>0,0          | 41<br>13<br>27<br>1<br>0<br>0      | 100<br>31,7<br>65,9<br>2,4<br>0,0<br>0,0         | 44<br>17<br>24<br>3<br>0<br>0      | 100<br>38,6<br>54,5<br>6,9<br>0,0<br>0,0           |
| 11 | <b>Samocena siebie jako organizatora dzisiejszych zajęć:</b><br>-bardzo duża<br>-duża<br>-średnia<br>-mała<br>-bardzo mała                                                                     | 40<br>5<br>28<br>7<br>0<br>0       | 100<br>12,5<br>70,0<br>17,5<br>0,0<br>0,0         | 42<br>5<br>30<br>7<br>0<br>0        | 100<br>11,9<br>71,3<br>16,8<br>0,0<br>0,0         | 39<br>6<br>26<br>7<br>0<br>0       | 100<br>15,5<br>66,6<br>17,9<br>0,0<br>0,0         | 36<br>5<br>27<br>4<br>0<br>0       | 100<br>13,9<br>74,9<br>11,2<br>0,0<br>0,0         | 43<br>7<br>32<br>4<br>0<br>0       | 100<br>16,3<br>74,4<br>9,3<br>0,0<br>0,0          | 41<br>6<br>31<br>4<br>0<br>0       | 100<br>14,7<br>75,5<br>9,8<br>0,0<br>0,0         | 44<br>7<br>30<br>7<br>0<br>0       | 100<br>15,9<br>68,2<br>15,9<br>0,0<br>0,0          |

Źródło: opracowanie własne

## Dyskusja

Z przedstawionych podłużnych badań prowadzonych przez kolejne lata można podjąć polemikę idącą w dwóch kierunkach. Kierunek pierwszy dotyczyłby sensowności wdrażania programu o charakterze interwencji społecznej z wykorzystaniem aktywności sportowej jako narzędzia w budowaniu podstaw dla integracji lokalnej społeczności. Tutaj jednak uzyskane wyniki można jedynie odnieść do miast spoza kraju, gdzie takie próby podejmowane są od dawna. Kierunek drugi, bardziej związany ze strategią konsekwentnie realizowanego programu profilaktycznego gdzie sport jest środkiem przeciwdziałania uzależnieniom oraz przemocy i agresji wśród młodych ludzi.

Postawione cele badawcze nie upoważniają do szerokiego spojrzenia na zagadnienia społecznych oddziaływań, dotyczy to szczególnie pokazania zależności między aktywnością trenera osiedlowego a występowaniem zachowań patologicznych. Wprawdzie tak szeroko podjęte badania w odniesieniu do programu „Trener Osiedlowy” należą do prekursorskich w Polsce, to jednak wymagają dłuższej perspektywy. Epizodyczny charakter większości tego rodzaju przedsięwzięć w kraju utrudnia porównania z podobnymi próbami podejmowanymi w innych miastach. Należy nadmienić, że próby przedstawienia wstępnych propozycji pracy blisko środowiska zamieszkania pod nazwą „promotorów osiedlowych” przedstawione we Wrocławiu były w połowie lat 90. kiedy powstawały zręby Wrocławskiego Programu Promocji Zdrowia (Kulmatycki 1995). Obecnie przedstawiony program jest kontynuacją wcześniejszych założeń ujętych w strategii miasta, toteż nie sposób oceniać ten program bez szerszego kontekstu całościowej polityki miasta w zakresie profilaktyki patologiom społecznym oraz promocji zdrowia.

Siedmioletnie badania pozwalają natomiast na próbę interpretacji przebiegu programu realizowanego we Wrocławiu oraz odpowiedzenie na szereg szczegółowych pytań dotyczących jakości i efektywności interwencji. Z analizy wynika, że zarówno efektywność jak i atmosfera zajęć prowadzonych przez Trenera Osiedlowego była wysoka. Trener zdaje sobie sprawę, że sprawa interakcji z innymi i ze światem jest podstawą sukcesu w jego działaniach na boisku szkolnym czy osiedlowym. W większości przypadków pytana młodzież uczestniczy w zajęciach właśnie dla „dobrej atmosfery”. Atmosfera jest zazwyczaj tworzona przez trenera, a nie jest możliwe utrzymanie „dobrego klimatu zajęć”, bez atmosfery bezpieczeństwa, tolerancji czy wzajemnego poszanowania uczestników (Kulmatycki i in., 2010). Tak jak efektywność możemy mierzyć pojedynczymi zajęciami, tak atmosferę „buduje” się przez kolejne spotkania, jest to długotrwały proces, który wymaga nie tylko czasu, ale przede wszystkim zaangażowania prowadzących zajęcia, jak i samych uczestników (Surynt, Kulmatycki 2009; Surynt, Kulmatycki 2010; Surynt, Kulmatycki 2011). Warto zwrócić uwagę na fakt, iż z badań wynika, że najbardziej spójny obraz atmosfery przypada na ostatni rok badań, co może wynikać z nabytych umiejętności oraz doświadczenia większości trenerów (Eime i in., 2008).

W perspektywie tworzenia nowych strategii dla rozwiązywania zachowań patologicznych warto zwrócić uwagę na badania amerykańskie. Opracowania wielu autorów potwierdzają rolę sportu i aktywności fizycznej w środowisku zamieszkania (Wallerstein, Bernstein 1994; Weissberg, Bell Dougla 1991; Checkoway i in., 2003). W swoich raportach wskazują oni na sport jako niezwykle skuteczny środek w przeciwdziałaniu narkomanii i wielu niepożądanym zachowaniom. Z badań wynika, że aktywność fizyczna i sport odgrywa znaczącą rolę w zachowaniu dobrostanu wśród mieszkańców miejskich aglomeracji. Taylor i Edwards w swoim raporcie podkreślają prewencyjne znaczenie sportu uprawianego na terenie lokalnej społeczności w odniesieniu do narkotyków i patologicznych zachowań. Z badań wynika, że tylko 8 procent trzynastoletnich chłopców uprawiających sport sięga po narkotyki i aż 27 proc. jest wśród tych, którzy takiej aktywności nie podejmują (Taylor, Edwards 2001).

McHale z Uniwersytetu Bostońskiego zauważa jednak, że uzależnione jest to od szerszego środowiska, to co „wychodzi” w dużej aglomeracji miejskiej, nie zawsze znajduje potwierdzenie w małych miejscowościach. Stwierdza on, że aktywność sportowa w dużym mieście utrzymuje młodzież w dystansie od deelearów, gdy w małych, wręcz odwrotnie, często jest dodatkową okazją do spotkań i wymiany informacji (McHale i in., 2005).

Zatem mechaniczne kopiowanie programów i interwencji profilaktycznych, często mija się z celem. Potwierdzają to w swoich badaniach również inni (Larson i in., 2002; Moore, Werch 2005) zakładając, że w przyszłości niezbędna jest większa otwartość i elastyczność w nawiązywaniu relacji z dorastającymi. Jedynie kompleksowe oraz nastawione na konkretnych adresatów próby interwencji, ponadto biorące pod uwagę wyjściową diagnozę, dobre przygotowanie realizatorów programu, regularne monitorowanie efektów oraz podejmowanie ewaluacji programu może stanowić podstawę dla ewentualnych konstruktywnych zmian społecznej interwencji (Larson i in., 2002).

Zdajemy sobie sprawę z wielu wątpliwości dotyczących zbyt pochopnego interpretowania pozytywnych związków obecności trenera osiedlowego i jednoczesnego obniżania się zachowań patologicznych w danym regionie miasta. Mogły mieć na to wpływ inne czynniki, których w ocenie nie braliśmy pod uwagę. Tu nie mamy wątpliwości, na bardziej obiektywną ocenę potrzebna jest dłuższa perspektywa realizacji i monitorowania pro-

gramu (Millstein i in., 1993; Jackson i in., 2005). Natomiast po siedmioletnim okresie bezpośredniego obserwowania szeregu zajęć organizowanych przez entuzjastycznie nastawionych i z dobrym przygotowaniem merytorycznym trenerów jesteśmy przekonani o wartości tej inwestycji dla budowania więzi i poczucia tożsamości wśród mieszkańców lokalnych społeczności wielkich aglomeracji miejskich.

## Wnioski

1. W kolejnych latach funkcjonowania programu „Trener Osiedlowy” zajęcia te cieszyły się podobną popularnością, zarówno na początku zajęć, jak i na końcu. Średnia liczba uczestników aktywnych na początku zajęć wyniosła średnio około 11-12 osób, podczas gdy na końcu zajęć miała tendencję wzrostową i kształtowała się na poziomie 13-14 osób.
2. Średnia wieku uczestników programu w poszczególnych latach jego realizacji wyniosła około 13-14 lat.
3. Dominującą aktywnością w czasie zajęć we wszystkich etapach badań były gry zespołowe, zajmowały one około 3/4 całego czasu zajęć.
4. Trenerzy oceniali wysoko swoją pracę, efektywność zajęć pod względem aktywności ruchowej oraz zachowanie warunków bezpieczeństwa w czasie zajęć. W każdym przypadku przeważały oceny dobre.
5. Warunki pogodowe dla zajęć w opinii trenerów w większości przypadków były korzystne, średnio korzystne i bardzo korzystne. Odnotowuje się również wskazania na warunki mało korzystne, co nie jest zaskoczeniem, mając na uwadze fakt, iż zajęcia w ramach programu „Trener Osiedlowy” trwają aż do grudnia a badania ewaluacyjne realizowane były również w miesiącu październiku i listopadzie.
6. Pomoc ze strony uczestników lokalnej społeczności w opinii trenerów była duża i średnia.
7. Ogólna atmosfera zajęć oceniona została w przeważającej części na poziomie wysokim i bardzo wysokim..

## Literatura:

1. Bukowska K., Kulmatycki L., Surynt A. (2011), *Wrocław Community Sports Coach Program-evaluation 2003-2008*, W: A. Dąbrowska (red), *Social communication almanac: academic handbook*. Uniwersytet Opolski, Opole, s. 34-43.
2. Checkoway B., Dobbie D. & Richards-Schuster K. (2003), *Involving young people in community evaluation research*. Community Youth Development, 4 (1):32-37.
3. Eime R. M., Payne W. R., Harvey J. T. (2008), *Making sporting clubs healthy and welcoming environments: a strategy to increase participation*. Journal of Science and Medicine in Sport, 11:146-154.
4. Jackson N.W., Howes F.S., Gupta S., Doyle J.L., Waters E. (2005), *Policy interventions implemented through sporting organizations for promoting healthy behaviour change*. Cochrane Database of Systematic Reviews, 2:CD004809.
5. Kulmatycki L. (1995), *Proposal for a new perspective in Wrocław's Health Promotion*. The Report of the International City Meeting on the Feasibility and Desirability to Start an MCAP on Drugs, (unpublished materials), WHO, Rotterdam.
6. Kulmatycki L. (2005), *Trójwymiarowy model ewaluacji promocji zdrowia w szkole – propozycja*. Medycyna Wieku Rozwojowego, IX, 4, s. 791-804.
7. Kulmatycki L., Surynt A. (2009) Trener Osiedlowy - program promocji zdrowia i profilaktyki uzależnień. Raport końcowy z badań 2006-2008. Wrocław (materiał nie publikowany).
8. Kulmatycki L., Surynt A., Bukowska K. (2010), *Ewaluacja pracy „trenerów osiedlowych”-podejście środowiskowe*, W: I. Bartusiak (red.), *Ewaluacja w edukacji szkolnej i akademickiej*. Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, Wrocław, s.47-57.
9. Larson R.W., Wilson S., Brown B. B., Furstenberg F. F., Verma S. (2002), *Changes in Adolescents' Interpersonal Experiences: Are They Being Prepared for Adult Relationships in the Twenty-First Century?* Journal of Research on Adolescence, 12 (1):31-68(38).
10. McHale, J. P., Vinden, P. G., Bush, L., Richer, D., Shaw, D., Smith, B. (2005), *Patterns of personal and social adjustment among sport-involved and noninvolved urban middle-school children*. Sociology of Sport Journal, 22:119-136.
11. Millstein, S.G., Petersen, A.C., Nightingale, E.O. (1993), *Adolescent health promotion: Rationale, goals, and objectives*. In: S.G. Millstein, A.C. Petersen, and E.O. Nightingale (eds.), *Promoting the health of adolescents: New directions for the twenty-first century*, New York: Oxford University Press, 1993, pp. 3-10.
12. Moore M. J., Werch C. E. (2005), *Sport and physical activity participation and substance use among adolescents*. Journal of Adolescent Health, 36:486-493.
13. Surynt A., Kulmatycki L. (2007a), *Promocja zdrowia w pracy trenera osiedlowego*. Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio D: Medicina, 60, (375):126-129.

14. Surynt A., Kulmatycki L. (2007b), *Profilaktyka patologii zachowań wśród młodzieży w środowisku wrocławskich osiedli – ocena z perspektywy uczestników*. Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio D: Medicina, vol.60; suppl.16, nr 4 (375); s.126-129.
15. Surynt A., Kulmatycki L. (2009), *Activities for the local community-the level of satisfaction and the assessment of sport and recreation activities of Wrocław program "Community Sports Coach" concerning health promotion and addiction prevention*. Zdrowie Publiczne, vol.119, nr 4, s.372-377.
16. Surynt A., Kulmatycki L. (2010a), *The attempt of analysis of effectiveness and atmosphere of district sports activities in Wrocław, on the basis of three-year observation of promotion of health and prevention of addictions "Community Sport Coach"*, In: B. Bergier (ed.), *Physical activity in disease prevention and health promotion*. PSWJP II, Biała Podlaska, s. 129-138.
17. Surynt A., Kulmatycki L. (2010b), *Motivations and expectations and satisfaction degree and evaluation promotion and prevention of addictions "Community Sport Coach"-research report from the year 2009*, In: B. Bergier (ed.), *Physical activity in disease prevention and health promotion*. PSWJP II, Biała Podlaska, s.139-148.
18. Surynt A., Kulmatycki L. (2011), *Health and addiction prevention program "Community Sport Coach" and pathological behavior of Wrocław youth and children in 2003-2008*, In: Z. Kubińska (ed.), *Contemporary public health issues*. PSWJP II, Biała Podlaska, s.239-257.
19. Surynt A., Kulmatycki L. (2012), *Trener Osiedlowy - program promocji zdrowia i profilaktyki uzależnień. Raport końcowy z badań 2009-2011*. Wrocław (materiał nie publikowany).
20. Taylor, M. J. & Edwards, R. (2001), *Sports participation, delinquency, & substance use among rural, African-American girls*. Poster presented at the annual meeting of the American Psychological Association, San Francisco, CA.
21. Wallerstein, N., & Bernstein, E. (1994), *Introduction to community empowerment participatory education, and health*. Health Education Quarterly, 21 (2):141-148.
22. Weissberg R.P, Bell Douglas N. (1997), *A Meta-Analytic Review of Primary Prevention Programs for Children and Adolescents: Contributions and Caveat*. American Journal of Community Psychology, 25(2): 207-214.

## PHYSICAL ACTIVITY AMONG CHILDREN AND YOUTH WITHIN THE "LOCAL COACH" PROGRAMME OF HEALTH PROMOTION AND ADDICTION PREVENTION

Agnieszka Surynt, Lesław Kulmatycki, Katarzyna Bukowska

University of Physical Education in Wrocław

Surynt A., Kulmatycki L., Bukowska K. (2013), *Physical activity among children and youth within the „Local Coach” programme of health promotion and addiction prevention*. Human and Health, 1 (VII), 69-77.

**Summary:** The aim of this elaboration is self-assessment of the classes carried out within the "Local Coach" programme of health promotion and addiction preventing within the period of 2006-2012. Depending on the stage, around 36 to 46 people participated in the tests, and the basic tool was the T sheet including 11 questions.

The results let us conclude that the classes within the "Local Coach" programme were popular in the same degree at the beginning and at the end. Team games turned out to be the dominating activity during the classes and the coaches rated themselves highly in terms of their work quality, pointed out to the effectiveness of the classes, the preservation of safety conditions, and the generally pleasant atmosphere. Moreover, the weather conditions were good, mediocre, and very good, and the support provided by the participants was huge and medium.

**Key words:** children, physical activity, local coach, programme, self-assessment

### Introduction

The idea of making sports fields available to the widest groups of people in Poland has its own history and has seen different stages of development in the last twenty years. Now, the Polish mini sports fields called "Orliks" (local sports fields) become popular. The government statement indicated that 3.500 sports fields were supposed to be created by the end of 2012 within the "My sports field Orlik 2012" programme.<sup>1</sup>

The common knowledge, however, has it that the field itself will not change much. What is necessary, is the people who will suggest a schedule and create pleasant and physical activity-encouraging atmosphere. Such an experiment, emphasising the importance of a coach, was carried out in Wrocław, where the "Local Coach" programme focusing on sport for children and youth was created on the authorities' initiative in 2003. This programme was chosen as the leading one within the competition for health promotion and addiction preventing programmes.

It is worth mentioning that the local government of the city of Wrocław undertakes systematic actions directed at children and youth from the beginning of the 90s, that is from the moment of introducing reforms and overtaking the responsibility for the public health matters of the inhabitants of Wrocław. The earlier initiatives of the city creating the basis for this particular programme should be mentioned here (Kulmatycki 1995). The Department of Health of the local government of the city of Wrocław, created in 1993, initiated and implemented Wrocław Programme of Schools Promoting Health in 1996, which has been developing for over 16 years (Kulmatycki 2005). Other interesting undertakings are: the Colourful Yards, My Housing Estate or other programmes, specifically aimed at preventing alcohol and drug addiction. The "Local Coach" programme started in 2003 on the initiative of the Sports Office of the local government of Wrocław. At the beginning, 3 people, directed by Wrocław Job Centre, were employed in Wrocław sports fields, to lead sport and relaxation classes in pointed green places, with attending them children. The positive influence of "street coaches" (that was the contemporary term) made the local government of Wrocław broaden the programme and increase the number of coaches in 2004. In the same year, the "Local Coach" programme of School Sport Association was chosen to be the leading one within the competition, announced by the Health Department of the local government of Wrocław, for programmes promoting health and preventing social pathology and addictions. In the following years, the number of employed coaches was gradually increased, and was stabilised in 2006, from which moment onwards the number is 47 people. Now, there are also 47 coaches employed from April 2013 who lead sport and relaxation activities in the chosen areas of Wrocław, addressed to children and youth living there.

<sup>1</sup> Za Rzeczypospolitą z dn. 14-08-2009 (J. Stróżyk „Kryzys pomaga Orlikom”).

**Address for correspondence:** Agnieszka Surynt University of Physical Education in Wrocław  
Ignacego Jana Paderewskiego 35 50-996 Wrocław  
e-mail: agnieszka.surynt@awf.wroc.pl

At the beginning, a local coach was employed by the Job Centre of Wrocław, and now they are employed by School Sport Association, and their duties include: organising sport and relaxation activities for children and youth using the local sports field or green area for 8 months a year, 20 days a month, 18 h a week (15 h now), after 3 pm., and on Saturdays and Sundays in special cases; free schedule organisation works (trainings and meetings) and conducting class register. The coach's presence in a particular place is predictable, so those interested can easily join the classes and take part in them.

The tests carried out on the "Local Coach" programme realised in Wrocław so far, give the basis for continuing and developing this programme in the future. The observations carried out in previous years by the organisers and producers prove that this offer is attractive to and popular with young inhabitants of Wrocław (Surynt, Kulmatycki 2007a; Surynt, Kulmatycki 2007b; Surynt, Kulmatycki 2009; Surynt, Kulmatycki, Bukowska 2010; Bukowska, Kulmatycki, Surynt 2011). Also, evaluative tests carried out in 2006-2011 proved this fact (Kulmatycki, Surynt 2009; Surynt, Kulmatycki 2010a; Surynt, Kulmatycki 2010b, Surynt, Kulmatycki 2011; Surynt, Kulmatycki 2012).

How do the coaches evaluate the programme and classes carried out by themselves in successive years of its functioning? It is them who the success of this programme depends on. If it was not for the coaches and their job, the aim set at the beginning of this programme realisation, most probably would not be achieved.

To answer these questions, the data achieved in the tests carried out in 2006-2012, whose aim was to evaluate the "Local Coach" programme realised in Wrocław, were compared among themselves. The tests included also self-assessment of the classes led by local coaches, which is the basis for this evaluation and which was created in regards to the process of realising this programme from a coach's point of view. The questions to which answers were sought were as follows:

- Is a training well-organised and safe?
- How do the classes look like, what is their dynamics, form and participation?
- Are the weather conditions good enough to carry out the classes and what is the general assessment of the atmosphere during them?
- Do the participants actively participate in organising the classes?
- What is the evaluation of the coaches as the organisers of the "Local Coach" programme?

## Material and methods

The tests were carried out for the following seven years (2006-2012), so there are seven stages of the tests. The first stage took place in the turn of October and November of 2006, the second (2007) and third (2008)- in the turn of September and October. The fourth stage took place in the turn of October and November of 2009, and the fifth, sixth, and seventh were carried out differently, as in 2010 the tests were carried out a bit earlier, that is in the turn of May and June. The decision about changing the time of the tests was made on the basis of the previous tests, as difficulty in their realisation was noticed because of the adverse weather conditions. That was a mutual decision of the evaluators (workers of the Physical Academy of Wrocław) and producers of the programme (representatives of the School Sport Association of Wrocław). However, also this time the weather conditions were bad (rainfalls) and led to numerous floods, so it was necessary to complete the tests of the fifth stage in autumn, that is in the turn of October and November of 2010.

Each year, the tests were carried out in school sports fields and yards of Wrocław's districts'. According to the schedule of the coaches' work, a qualified evaluator, who observed the classes and talked to the participants and coaches, came to the place where classes were organised. The choice of time and place was random. The evaluators were qualified students of 3<sup>rd</sup> year of 1<sup>st</sup> degree studies, and first and second year of second degree studies of the Physical Education department of the Academy of Physical Education of Wrocław (Physical Education studies and Tourism and Recreation studies) in the total number of 189 people (110 female students and 79 male students)-table 1.

**Table 1.** The schedule of evaluative tests of the "Local Coach" programme in the period of 2006-2012

| Stage   | Date               | Evaluators of the 'Local Coach' programme                                                                                                |
|---------|--------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Pilot   | I-IV 2006          | Evaluation leaders (workers of the PE Academy of Wrocław)                                                                                |
| I       | X-XI 2006          | 24 students (12 female and 12 male)                                                                                                      |
| II      | IX-X 2007          | 31 students (15 female and 16 male)                                                                                                      |
| III     | IX-X 2008          | 27 students (12 female and 15 male)                                                                                                      |
| Summary | II 2009            | Evaluation leaders (workers of the PE Academy of Wrocław). Evaluation of the data for the period of 2006-2008- final report on the tests |
| IV      | X-XI 2009          | 26 students (15 female and 11 male)                                                                                                      |
| V       | V-VI and X-XI 2010 | 27 students (17 female and 10 male)                                                                                                      |
| VI      | V-VI and X-XI 2011 | 25 students (19 female and 6 male)                                                                                                       |
| Summary | I 2012             | Evaluation leaders (workers of the PE Academy of Wrocław). Evaluation of the data for the period of 2009-2011- final report on the tests |
| VII     | V-VI and X-XI 2012 | 29 students (20 female and 9 male)                                                                                                       |

Source: own elaboration

Three types of basic tools were used to evaluate the programme: T sheet, O sheet, and U sheet. The T sheet was filled in by the local coaches and it included 11 questions. The O sheet was filled in by the evaluators. It contained three groups, 10 questions each, and the U sheet included 5 questions on the participants' opinion. The data from the T sheet was used in this evaluation, and it included the following questions: 1. The average number of participants active at the beginnings of classes; 2. The average number of participants active at the end of classes; 3. The average number of passive participants; 4. The average age of the active participants; 5. The type of dominating activity (team games, game according to rules, spontaneous game, individual tasks, the division into competing groups); 6. The effectiveness of the classes in regard to physical activity (very good, good, medium, bad, very bad); 7. The degree of preserving safety conditions during the classes (very high, high, medium, low, very low); 8. Weather conditions (very good, good, mediocre, bad, very bad, with no importance); 9. The support of the local community (very huge, huge, medium, low, very low); 10. The general atmosphere (very pleasant, pleasant, mediocre, unpleasant, very unpleasant); 11. The organisers' self-evaluation (very good, good, mediocre, bad, very bad).

Depending on the stage, 36-36 coaches took part in the tests. Detailed information in table 2.

**Table 2.** The number of local coaches taking part in the self-evaluation tests of the "Local Coach" programme, depending on the stage.

|   | Stage            | The number of coaches taking part in the self-evaluation within the 'Local Coach' programme (the T sheet) |
|---|------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | 1st stage (2006) | 40                                                                                                        |
| 2 | 2nd stage (2007) | 42                                                                                                        |
| 3 | 3rd stage (2008) | 39                                                                                                        |
| 4 | 4th stage (2009) | 36                                                                                                        |
| 5 | 5th stage (2010) | 43                                                                                                        |
| 6 | 6th stage (2011) | 41                                                                                                        |
| 7 | 7th stage (2012) | 44                                                                                                        |
| 8 | The total number | 285                                                                                                       |

Source: own elaboration

## Tests results

Bearing in mind the number of people participating the classes within the programme, it was stated that the average number of participants active at the beginning of classes varied from 8,5 in the 2nd stage (2007) to 13,5 in the 4th stage (2011). In the following years the number was 11-12 people, except for the year 2010 (9,2).

The results showing the number of participants active at the end of classes, passive participants and the average age of those active ones, are a bit different. In all these cases, it is hard to talk about an increase or

decrease, as the results obtained are different in different stages but some regularities.

In regard to the average number of participants active at the end of classes it came to around 13-14 people. An exception was noted in 2010, when the average was 9,7.

The average number of passive participants is 2-3 people, excluding the year 2007(II stage) when 5 such people were registered, and the year 2010 (5<sup>th</sup> stage) when the average was lowest (0,9).

Passive participants are people who attend classes but do not participate in them, e.g. Partners (parents, grandparents) or the so called onlookers (viewers, witnesses, curious passer-bys).

People participating in the programme are mostly young, at the age of 13. Slightly higher average age was noted in 2006 (14,5) and 2007 (16,1)- table 3.

Team games turned out to be the dominating activities in the coaches' point of view as they took around  $\frac{3}{4}$  of the whole time. In the 1<sup>st</sup> stage, 69,0% coaches pointed to team games, in the 2<sup>nd</sup> -75,9%, in the 3<sup>rd</sup>- 68,5%, in the 4<sup>th</sup> -71,4%, in the 5<sup>th</sup>-73,1%, in the 6<sup>th</sup>-68% and in the 7<sup>th</sup>-67,8% - table 3.

Regarding the effectiveness of the physical activities, coaches evaluated it as high (from 48,7% pointers in 2008 to 73,8% pointers in the 2<sup>nd</sup> stage) and very high (from 24,4% in 2011 to 44,4% in the 4<sup>th</sup> stage)-table 3.

Similar answers occurred when evaluating the safety conditions. The degree of preserving safety conditions during classes was, in coaches' opinions, high (from 42,5% pointers in the 1<sup>st</sup> stage to 63,6% in 2012) and very high (from 25,6% in the 3<sup>rd</sup> stage to 50,0% in 2006)- table 3.

Weather conditions constituted a crucial element of the classes, as they could either facilitate carrying out the classes or make it difficult, and sometimes impossible.

According to coaches' opinions, weather conditions in most cases were good, mediocre, and very good. The best ones were in the 3<sup>rd</sup> stage (2008) and 4<sup>th</sup> stage (2011). Around 30,0% of the coaches in the 1<sup>st</sup> stage to 58,6% in 2011 pointed to good weather conditions. The greatest number of people pointed to very good weather conditions in 2009 (27,8%) and 2012 (22,7%), and the smallest number in the 5<sup>th</sup> stage- 2010 (13,9%). Around 15-30% of tested coaches pointed to mediocre weather conditions. The smallest number of people pointed to mediocre weather conditions in 2011 (12,2%)-table 3.

The support of the local community was also an element of the evaluation, and was graded as huge and medium. Around 30-40% of coaches pointed to the huge support excluding the year 2010 (49,0%), and around 20-30% of coaches pointed to very huge support, excluding the 6<sup>th</sup> stage (43,9%)- table 3.

The last but one element was the general atmosphere. Most of the coaches graded it as pleasant and very pleasant. 47,5% of coaches pointed to pleasant atmosphere in 2006, 69,0% in the 2<sup>nd</sup> stage, 51,2% in the 3<sup>rd</sup> stage, 75,0% in the 4<sup>th</sup> stage, 60,5% in the 5<sup>th</sup> stages, 65,9% in the 6<sup>th</sup> stage and 54,5% in the 7<sup>th</sup> stage. 47,5% of coaches pointed to very pleasant atmosphere in the 1<sup>st</sup> stage, 23,8%- in 2007, 38,6% -in 2008, 22,2% in the 4<sup>th</sup> stage, 37,2% in the 5<sup>th</sup> stage, 31,7% in the 6<sup>th</sup> stage, and 38,65% in the 7<sup>th</sup> stage (table 3).

Grading themselves as organisers, most of the coaches pointed to good self-evaluation (1<sup>st</sup> stage-70,0%, 2<sup>nd</sup> stage-71,3%, 3<sup>rd</sup>- 66,6%, 4<sup>th</sup> -74,9%, 5<sup>th</sup> stage-74,4%, 6<sup>th</sup> stage-75,5% and 7<sup>th</sup> stage-68,2%)-table 3.

**Table 3.** Comparison of data registered by local trainers depending on the stage of research

| No. | Characteristics                                                                                                                                                      | I stage of proper re-search (2006) 40 observations |      | II stage of proper re-search (2007) 42 observations |      | III stage of proper re-search (2008) 39 observations |      | IV stage of proper re-search (2009) 36 observations |      | V stage of proper re-search (2010) 43 observations |      | VI stage of proper re-search (2011) 41 observations |      | VII stage of proper re-search (2012) 44 observations |      |
|-----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------|------|-----------------------------------------------------|------|------------------------------------------------------|------|-----------------------------------------------------|------|----------------------------------------------------|------|-----------------------------------------------------|------|------------------------------------------------------|------|
| 1   | Average number of participants active At the beginning of classes                                                                                                    | 12,4                                               |      | 8,5                                                 |      | 11,1                                                 |      | 11,2                                                |      | 9,2                                                |      | 13,5                                                |      | 12,0                                                 |      |
| 2   | Average number of participants active At the end of classes                                                                                                          | 14,6                                               |      | 13,0                                                |      | 12,7                                                 |      | 13,5                                                |      | 9,7                                                |      | 14,8                                                |      | 14,9                                                 |      |
| 3   | Average number of participants of passive classes                                                                                                                    | 2,6                                                |      | 5,0                                                 |      | 2,4                                                  |      | 2,2                                                 |      | 0,9                                                |      | 2,3                                                 |      | 1,8                                                  |      |
| 4   | Average age of active participants                                                                                                                                   | 14,5                                               |      | 16,1                                                |      | 12,2                                                 |      | 13,0                                                |      | 13,5                                               |      | 13,5                                                |      | 13,1                                                 |      |
| 5   | <b>Type of dominating activity:</b><br>-team games<br>-shared game according to rules<br>- spontaneous shared game<br>-individual tasks<br>-division into rial teams | N                                                  | %    | N                                                   | %    | N                                                    | %    | N                                                   | %    | N                                                  | %    | N                                                   | %    | N                                                    | %    |
|     |                                                                                                                                                                      | 55                                                 | 100  | 58                                                  | 100  | 54                                                   | 100  | 49                                                  | 100  | 52                                                 | 100  | 50                                                  | 100  | 59                                                   | 100  |
|     |                                                                                                                                                                      | 38                                                 | 69,0 | 44                                                  | 75,9 | 37                                                   | 68,5 | 35                                                  | 71,4 | 38                                                 | 73,1 | 34                                                  | 68,0 | 40                                                   | 67,8 |
|     |                                                                                                                                                                      | 4                                                  | 7,5  | 5                                                   | 8,6  | 5                                                    | 9,2  | 5                                                   | 10,2 | 3                                                  | 5,8  | 6                                                   | 12,0 | 7                                                    | 11,9 |
|     |                                                                                                                                                                      | 3                                                  | 5,5  | 1                                                   | 1,7  | 2                                                    | 3,8  | 0                                                   | 0,0  | 0                                                  | 0,0  | 2                                                   | 4,0  | 3                                                    | 5,1  |
| 6   | <b>Effectiveness of classes according to physical activity:</b><br>-very high<br>-high<br>-medium<br>-low<br>-very low<br>-no information                            | 5                                                  | 9,0  | 6                                                   | 10,4 | 4                                                    | 7,4  | 4                                                   | 8,2  | 5                                                  | 9,6  | 3                                                   | 6,0  | 5                                                    | 8,4  |
|     |                                                                                                                                                                      | 5                                                  | 9,0  | 2                                                   | 3,4  | 6                                                    | 11,1 | 5                                                   | 10,2 | 6                                                  | 11,5 | 5                                                   | 10,0 | 4                                                    | 6,8  |
|     |                                                                                                                                                                      | 40                                                 | 100  | 42                                                  | 100  | 39                                                   | 100  | 36                                                  | 100  | 43                                                 | 100  | 41                                                  | 100  | 44                                                   | 100  |
|     |                                                                                                                                                                      | 13                                                 | 32,5 | 10                                                  | 23,8 | 16                                                   | 41,0 | 16                                                  | 44,4 | 13                                                 | 30,2 | 10                                                  | 24,4 | 12                                                   | 27,3 |
|     |                                                                                                                                                                      | 27                                                 | 67,5 | 31                                                  | 73,8 | 19                                                   | 48,7 | 16                                                  | 44,4 | 24                                                 | 55,9 | 29                                                  | 70,7 | 26                                                   | 59,1 |
| 7   | <b>Safety preservation during classes:</b><br>-very high<br>-high<br>-medium<br>-low<br>-very low                                                                    | 0                                                  | 0,0  | 1                                                   | 2,4  | 2                                                    | 5,1  | 4                                                   | 11,2 | 6                                                  | 13,9 | 2                                                   | 4,9  | 6                                                    | 13,6 |
|     |                                                                                                                                                                      | 0                                                  | 0,0  | 0                                                   | 0,0  | 1                                                    | 2,6  | 0                                                   | 0,0  | 0                                                  | 0,0  | 0                                                   | 0,0  | 0                                                    | 0,0  |
|     |                                                                                                                                                                      | 0                                                  | 0,0  | 0                                                   | 0,0  | 1                                                    | 2,6  | 0                                                   | 0,0  | 0                                                  | 0,0  | 0                                                   | 0,0  | 0                                                    | 0,0  |
|     |                                                                                                                                                                      | 0                                                  | 4,7  | 0                                                   | 0,0  | 0                                                    | 0,0  | 0                                                   | 0,0  | 0                                                  | 0,0  | 0                                                   | 0,0  | 0                                                    | 0,0  |
|     |                                                                                                                                                                      | 40                                                 | 100  | 42                                                  | 100  | 39                                                   | 100  | 36                                                  | 100  | 43                                                 | 100  | 41                                                  | 100  | 44                                                   | 100  |
|     |                                                                                                                                                                      | 20                                                 | 50,0 | 13                                                  | 30,9 | 10                                                   | 25,6 | 15                                                  | 41,7 | 14                                                 | 32,5 | 15                                                  | 36,6 | 13                                                   | 29,5 |
|     |                                                                                                                                                                      | 17                                                 | 42,5 | 26                                                  | 61,9 | 21                                                   | 53,8 | 18                                                  | 50,0 | 27                                                 | 62,9 | 26                                                  | 63,4 | 28                                                   | 63,6 |
|     |                                                                                                                                                                      | 3                                                  | 7,5  | 3                                                   | 7,2  | 7                                                    | 18,0 | 3                                                   | 8,3  | 2                                                  | 4,6  | 0                                                   | 0,0  | 3                                                    | 6,9  |
|     |                                                                                                                                                                      | 0                                                  | 0    | 0                                                   | 0,0  | 1                                                    | 2,6  | 0                                                   | 0    | 0                                                  | 0,0  | 0                                                   | 0,0  | 0                                                    | 0,0  |
|     |                                                                                                                                                                      | 0                                                  | 0    | 0                                                   | 0,0  | 0                                                    | 0,0  | 0                                                   | 0    | 0                                                  | 0,0  | 0                                                   | 0,0  | 0                                                    | 0,0  |

|    |                                                                                                                                                                                                     |                                    |                                                   |                                    |                                                   |                                   |                                                   |                                    |                                                   |                                   |                                                   |                                   |                                                  |                                    |                                                  |
|----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|---------------------------------------------------|------------------------------------|---------------------------------------------------|-----------------------------------|---------------------------------------------------|------------------------------------|---------------------------------------------------|-----------------------------------|---------------------------------------------------|-----------------------------------|--------------------------------------------------|------------------------------------|--------------------------------------------------|
| 8  | <b>Weather conditions for classes:</b><br>- very favorable<br>- favorable<br>- medium favorable<br>- not so favorable<br>- very unfavorable<br>- no information or not applicable (classes indoors) | 40<br>8<br>12<br>11<br>6<br>1<br>2 | 100<br>20,0<br>30,0<br>27,5<br>15,0<br>2,5<br>5,0 | 42<br>6<br>15<br>13<br>7<br>1<br>0 | 100<br>14,4<br>35,5<br>30,9<br>16,8<br>2,4<br>0,0 | 39<br>8<br>20<br>6<br>4<br>0<br>1 | 100<br>20,5<br>51,2<br>15,5<br>10,2<br>0,0<br>2,6 | 36<br>10<br>13<br>5<br>5<br>3<br>0 | 100<br>27,8<br>36,1<br>13,9<br>13,9<br>8,3<br>0,0 | 43<br>6<br>21<br>6<br>6<br>1<br>3 | 100<br>13,9<br>49,0<br>13,9<br>13,9<br>2,3<br>7,0 | 41<br>8<br>24<br>5<br>3<br>0<br>1 | 100<br>19,5<br>58,6<br>12,2<br>7,3<br>0,0<br>2,4 | 44<br>10<br>19<br>9<br>4<br>1<br>1 | 100<br>22,7<br>43,2<br>20,4<br>9,1<br>2,3<br>2,3 |
| 9  | <b>Help of participants of local community:</b><br>- very large<br>- large<br>- medium<br>- small<br>- very small                                                                                   | 40<br>9<br>14<br>13<br>3<br>1      | 100<br>22,5<br>35,0<br>32,5<br>7,5<br>2,5         | 42<br>1<br>14<br>13<br>12<br>2     | 100<br>2,4<br>33,2<br>31,0<br>28,6<br>4,8         | 39<br>7<br>12<br>10<br>9<br>1     | 100<br>18,0<br>30,8<br>25,6<br>23,0<br>2,6        | 36<br>10<br>14<br>9<br>2<br>1      | 100<br>27,8<br>38,8<br>25,0<br>5,6<br>2,8         | 43<br>3<br>21<br>13<br>5<br>1     | 100<br>7,0<br>49,0<br>30,1<br>11,6<br>2,3         | 41<br>1<br>14<br>18<br>6<br>2     | 100<br>2,4<br>34,1<br>43,9<br>14,7<br>4,9        | 44<br>7<br>13<br>16<br>2<br>6      | 100<br>15,9<br>29,5<br>36,4<br>4,6<br>13,6       |
| 10 | <b>Ocena ogólna atmosfery całych zajęć:</b><br>- bardzo wysoka<br>- wysoka<br>- średnia<br>- niska<br>- bardzo niska                                                                                | 40<br>19<br>19<br>2<br>0<br>0      | 100<br>47,5<br>47,5<br>5,0<br>0,0<br>0,0          | 42<br>10<br>29<br>3<br>0<br>0      | 100<br>23,8<br>69,0<br>7,2<br>0,0<br>0,0          | 39<br>15<br>20<br>4<br>0<br>0     | 100<br>38,6<br>51,2<br>10,2<br>0,0<br>0,0         | 36<br>8<br>27<br>1<br>0<br>0       | 100<br>22,2<br>75,0<br>2,8<br>0,0<br>0,0          | 43<br>16<br>26<br>1<br>0<br>0     | 100<br>37,2<br>60,5<br>2,3<br>0,0<br>0,0          | 41<br>13<br>27<br>1<br>0<br>0     | 100<br>31,7<br>65,9<br>2,4<br>0,0<br>0,0         | 44<br>17<br>24<br>3<br>0<br>0      | 100<br>38,6<br>54,5<br>6,9<br>0,0<br>0,0         |
| 11 | <b>Samocena siebie jako organizatora dzisiejszych zajęć:</b><br>- bardzo duża<br>- duża<br>- średnia<br>- mała<br>- bardzo mała                                                                     | 40<br>5<br>28<br>7<br>0<br>0       | 100<br>12,5<br>70,0<br>17,5<br>0,0<br>0,0         | 42<br>5<br>30<br>7<br>0<br>0       | 100<br>11,9<br>71,3<br>16,8<br>0,0<br>0,0         | 39<br>6<br>26<br>7<br>0<br>0      | 100<br>15,5<br>66,6<br>17,9<br>0,0<br>0,0         | 36<br>5<br>27<br>4<br>0<br>0       | 100<br>13,9<br>74,9<br>11,2<br>0,0<br>0,0         | 43<br>7<br>32<br>4<br>0<br>0      | 100<br>16,3<br>74,4<br>9,3<br>0,0<br>0,0          | 41<br>6<br>31<br>4<br>0<br>0      | 100<br>14,7<br>75,5<br>9,8<br>0,0<br>0,0         | 44<br>7<br>30<br>7<br>0<br>0       | 100<br>15,9<br>68,2<br>15,9<br>0,0<br>0,0        |

Źródło: opracowanie własne

## Discussion

A two-sided polemic may derive from the tests carried out in the following years. The first side would be connected with the sense of implementing the programme as a social intervention with the use of physical activity as a tool in restructuring the bases for integrating the local community. Here, however, the results may only be referred to cities outside the country, where such attempts have taken place for a long time. The second side, connected with the strategy of the implemented programme where sport is the medium of preventing addictions and violence and aggression among the young.

The set aims do not allow a wide view on the social interactions, it mostly refers to the relationship between the local coach's activity, and the occurrence of pathological behaviours. Such tests in reference to the "Local Coach" programme are quite innovative in Poland, so they require a longer perspective. The episodic structure of most of such ventures within the country makes them difficult to compare to similar ventures in other cities. It is worth mentioning that the trials of presenting the preliminary suggestions of working close to occupied environment under the name of "local promoters" were shown in Wrocław in the middle 90s., when the frames of Wrocław Health Promotion programme were created (Kulmatycki 1995). The current programme is the continuation of the previous assumptions noted in the city's strategy, so it is impossible to judge it without a broader context of the all-out pathologies prevention and health promotion policy of the city.

Seven-year long tests allow to try to interpret the programme realised in Wrocław, and to answer detailed questions on the quality and effectiveness of the intervention. The analysis shows that both the effectiveness and atmosphere of the classes carried out by local coach were good. The coach realises that interaction with others and with the world is the basis for his success in a school or local sports field. Most of the youth surveyed attend the classes for the "good atmosphere". The atmosphere is created by the coach and it is impossible to keep the "good atmosphere" without preserving safety conditions, tolerance or mutual respect among the participants (Kulmatycki i in., 2010). In the same way as the effectiveness which is measured by every single class, the good atmosphere is built through the course of time it is a time-consuming process which most of all requires the involvement of coaches and participants (Surynt, Kulmatycki 2009; Surynt, Kulmatycki 2010; Surynt, Kulmatycki 2011). It is worth paying attention to the fact that, as the tests show, the best atmosphere was registered in the last year of carrying out tests which may result from the coaches' acquired skills and experience (Eime i in., 2008).

Attention should be paid to American research on creating new strategies for solving the problem of pathological behaviours. Many authors confirm the importance of sport and physical activity in the local environment (Wallerstein, Bernstein 1994; Weissberg, Bell Dougla 1991; Checkoway i in., 2003). In their reports, the authors point to sport as a very effective means in fighting drug addiction and many other unwanted behaviours. The research shows that physical activity and sport are of crucial importance in preserving well-being among the local community. In their report, Taylor and Edwards emphasise the preventive role of sport practised in the local area in regard to drug addiction and pathological behaviours. The research shows that only 8% of thirteen-year-old boys, who want to practise sport, reach for drugs, and as much as 27% of those unwilling to take up any physical activity (Taylor, Edwards 2001).

McHale from the University of Boston claims, however, that it is conditioned by the broader environment, that is, what occurs in urban areas, does not always happen in small towns. He states that physical activity in big cities keeps the local youth away from dealers, while in small towns it is the other way round as sport events are often good opportunities to meet and exchange information (McHale i in., 2005).

Therefore, mechanical copying programmes and interventions is often pointless. It is also confirmed by others in their research (Larson i in., 2002; Moore, Werch 2005) supposing that flexibility and openness in relations with youth are necessary for the future. Only complete and individual-oriented intervention may be the basis for possible positive changes of social intervention, at the simultaneous consideration of final diagnosis, well-prepared programme producers, regular effect monitoring and evaluation of the programme (Larson i in., 2002).

We realise that there may occur doubts concerning the positive relationship between the presence of local coach and simultaneous decrease in pathological behaviours in a particular area in the city. Some other factors, not concerned here, may have influenced this. To judge it all more objectively, some more time for the programme realisation and monitoring is necessary (Millstein i in., 1993; Jackson i in., 2005). After seven years of direct observation of classes carried out by enthusiastic and well-trained coaches, we are convinced that this investment is of great importance in creating bonds and self-identity among the local inhabitants of urban areas.

## Conclusions

1. In the successive years of implementing the "Local Coach" programme, classes carried out within the programme were popular at their beginning and at the end. The average number of participants active at the beginning of classes was around 11-12 people, while the average number of participants active at the end of classes showed an upturn to around 13-14 people.
2. The average age of participants in particular years of the programme's implementation was 13-14 years.
3. Team games were the dominating activity, as they took  $\frac{3}{4}$  of the whole time devoted for classes.
4. The coaches' self-evaluation was on a high level, as they graded the effectiveness of classes and safety conditions preservation as high. In each case positive evaluation dominated.
5. In most cases, weather conditions were marked as good, mediocre and very good. There were also pointers to bad weather conditions, which is not surprising, as the classes of the "Local Coach" programme last till December, and the evaluation test were carried out in October and November.
6. The support of local community was in coaches' opinion huge and medium.
7. The general atmosphere of the classes was marked as pleasant and very pleasant.

## References:

1. Bukowska K., Kulmatycki L., Surynt A. (2011), *Wrocław Community Sports Coach Program-evaluation 2003-2008*, W: A. Dąbrowska (red), *Social communication almanac: academic handbook*. Uniwersytet Opolski, Opole, s. 34-43.
2. Checkoway B., Dobbie D. & Richards-Schuster K. (2003), *Involving young people in community evaluation research*. Community Youth Development, 4 (1):32-37.
3. Eime R. M., Payne W. R., Harvey J. T. (2008), *Making sporting clubs healthy and welcoming environments: a strategy to increase participation*. Journal of Science and Medicine in Sport, 11:146-154.
4. Jackson N.W., Howes F.S., Gupta S., Doyle J.L., Waters E. (2005), *Policy interventions implemented through sporting organizations for promoting healthy behaviour change*. Cochrane Database of Systematic Reviews, 2:CD004809.
5. Kulmatycki L. (1995), *Proposal for a new perspective in Wrocław's Health Promotion*. The Report of the International City Meeting on the Feasibility and Desirability to Start an MCAP on Drugs, (unpublished materials), WHO, Rotterdam.
6. Kulmatycki L. (2005), *Trójwymiarowy model ewaluacji promocji zdrowia w szkole – propozycja*. Medycyna Wieku Rozwojowego, IX, 4, s. 791-804.
7. Kulmatycki L., Surynt A. (2009) *Trener Osiedlowy - program promocji zdrowia i profilaktyki uzależnień. Raport końcowy z badań 2006-2008*. Wrocław (materiał nie publikowany).
8. Kulmatycki L., Surynt A., Bukowska K. (2010), *Ewaluacja pracy „trenerów osiedlowych”-podejście środowiskowe*, W: I. Bartusiak (red.), *Ewaluacja w edukacji szkolnej i akademickiej*. Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, Wrocław, s.47-57.
9. Larson R.W., Wilson S., Brown B. B., Furstenberg F. F., Verma S. (2002), *Changes in Adolescents' Interpersonal Experiences: Are They Being Prepared for Adult Relationships in the Twenty-First Century?* Journal of Research on Adolescence, 12 (1):31-68(38).
10. McHale, J. P., Vinden, P. G., Bush, L., Richer, D., Shaw, D., Smith, B. (2005), *Patterns of personal and social adjustment among sport-involved and noninvolved urban middle-school children*. Sociology of Sport Journal, 22:119-136.
11. Millstein, S.G., Petersen, A.C., Nightingale, E.O. (1993), *Adolescent health promotion: Rationale, goals, and objectives*. In: S.G. Millstein, A.C. Petersen, and E.O. Nightingale (eds.), *Promoting the health of adolescents: New directions for the twenty-first century*, New York: Oxford University Press, 1993, pp. 3-10.
12. Moore M. J., Werch C. E. (2005), *Sport and physical activity participation and substance use among adolescents*. Journal of Adolescent Health, 36:486-493.
13. Surynt A., Kulmatycki L. (2007a), *Promocja zdrowia w pracy trenera osiedlowego*. Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio D: Medicina, 60, (375):126-129.
14. Surynt A., Kulmatycki L. (2007b), *Profilaktyka patologii zachowań wśród młodzieży w środowisku wrocławskich osiedli – ocena z perspektywy uczestników*. Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio D: Medicina, vol.60; suppl.16, nr 4 (375); s.126-129.
15. Surynt A., Kulmatycki L. (2009), *Activities for the local community-the level of satisfaction and the assessment of sport and recreation activities of Wrocław program "Community Sports Coach" concerning health promotion and addiction prevention*. Zdrowie Publiczne, vol.119, nr 4, s.372-377.

16. Surynt A., Kulmatycki L. (2010a), *The attempt of analysis of effectiveness and atmosphere of district sports activities in Wrocław, on the basis of three-year observation of promotion of health and prevention of additions "Community Sport Coach"*, In: B. Bergier (ed.), *Physical activity in disease prevention and health promotion. PSWJP II*, Biała Podlaska, s. 129-138.
17. Surynt A., Kulmatycki L. (2010b), *Motivations and expectations and satisfaction degree and evaluation promotion and prevention of additions "Community Sport Coach"-research report from the year 2009*, In: B. Bergier (ed.), *Physical activity in disease prevention and health promotion. PSWJP II*, Biała Podlaska, s. 139-148.
18. Surynt A., Kulmatycki L. (2011), *Health and addiction prevention program "Community Sport Coach" and pathological behavior of Wrocław youth and children in 2003-2008*, In: Z. Kubińska (ed.), *Contemporary public health issues. PSWJP II*, Biała Podlaska, s. 239-257.
19. Surynt A., Kulmatycki L. (2012), *Trener Osiedlowy - program promocji zdrowia i profilaktyki uzależnień. Raport końcowy z badań 2009-2011*. Wrocław (materiał nie publikowany).
20. Taylor, M. J. & Edwards, R. (2001), *Sports participation, delinquency, & substance use among rural, African-American girls*. Poster presented at the annual meeting of the American Psychological Association, San Francisco, CA.
21. Wallerstein, N., & Bernstein, E. (1994), *Introduction to community empowerment participatory education, and health*. *Health Education Quarterly*, 21 (2): 141-148.
22. Weissberg R.P., Bell Douglas N. (1997), *A Meta-Analytic Review of Primary Prevention Programs for Children and Adolescents: Contributions and Caveat*. *American Journal of Community Psychology*, 25(2): 207-214.